

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Деркач Вікторія Вячеславівна, студентка VI курсу (групи ФПм-1-20-1.4д), спеціальності «Філологія: Переклад (англійська мова)» Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник: С. І. Меркулова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгвістики та перекладу Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Автором розглянуті теоретичні проблеми художнього тексту, детально розглянуте поняття художнього тексту. Проаналізовані лінгвостилістичні особливості художнього тексту. Автор доводить, що для досягнення еквівалентності оригіналу та перекладу, за відсутності прямих, повних відповідників, перекладачеві необхідно вміло застосовувати трансформації – перетворення, які здійснюються при переході від оригінального тексту до перекладного. Здійснено аналіз перекладу твору Джо Томас «Finding love at the Christmas market».

Ключові слова: лінгвостилістичні особливості тексту, перекладацькі трансформації, антропоніми, художній текст.

Актуальність та доцільність дослідження. Переклад – це складний процес перетворення повідомлення однією мовою на іншу, що становить певні труднощі для перекладача. Головним завданням будь-якого перекладу є досягнення еквівалентності між твором-оригіналом і його перекладом.

Проблема встановлення еквівалентності, або ж еквівалентної відповідності текстів оригіналу та перекладу, наразі залишається дискусійною та відкритою для розгляду, адже, здійснюючи переклад, перекладач свідомо чи несвідомо залучає до тексту власне розуміння оригіналу й установлює баланс співвідношення двох мов, культур, онтологій. Вочевидь, переклад як когнітивний процес передбачає потрібну корекцію змісту оригінального тексту. Для досягнення еквівалентності оригіналу та перекладу, за відсутності прямих, повних відповідників, перекладачеві необхідно вміло застосовувати трансформації – перетворення, які здійснюються при переході від оригінального тексту до перекладного.

Мета дослідження – вивчення лінгвальних особливостей художніх текстів та проблеми перекладу.

Аналіз останніх публікацій. Проблему перекладу художніх текстів досліджували такі відомі науковці як: Л. С. Бархударов, В. М. Комісаров, Л. К. Латишев, І. В. Корунець, О. Д. Швейцер та інші, які висвітлили у своїх численних статтях та монографіях власні погляди стосовно цього явища, проте ця проблема й досі залишається актуальною, оскільки на сьогодні немає єдиного погляду відносно самої суті цього явища, його типологізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Художній дискурс в широкому розумінні є матеріальною фіксацією процесу художньої комунікації і розглядається як цілеспрямована соціальна дія: процес взаємодії автора і адресата з мовними соціально-інтеракційними та культурними правилами.

У вузькому сенсі під художнім дискурсом розуміють корпус літературних творів одного автора або сукупність всіх художніх творів даної епохи (дискурс як результат). Розглядаючи проблему відносини художній текст / твір, виникає інша проблема – розмежування двох категорій: художнього тексту і твору. Тенденція до їх розмежування має давнє коріння. Різниця між твором і текстом полягає не тільки в протиставленні статички і динаміки, але також у визнанні тексту якоїсь вищої, що стоїть над твором сутності: твір це замкнута система (Карабан, 1997: 55).

Однак, на нашу думку, проблема розмежування цих понять полягає у різниці двох наукових областей знання: лінгвістики і літературознавства. Об'єктом вивчення лінгвістики завжди був текст, конкретне письмове зафіксоване висловлювання. Літературознавство ж досліджувало художній твір, історію його створення, зміст твору в контексті творчості і життя автора тощо. Художній твір в сучасній науці розглядається як інформаційний ресурс, що сприймається у вигляді трирівневого тексту: власне тексту твору, створеного конкретним автором, контексту твору, що відображає елементи загальної культурної компетенції автора; гіпертексту художнього твору, що включає всі викладені думки і судження про нього, зафіксовані в біографічній, науковій та художній критиці (Казакова, 2010: 18).

Художній текст є посланням автора своєму потенційному читачеві, і завдання читача полягає у правильній інтерпретації, тобто у виявленні прихованої мети автора. І так само, як при повсякденному спілкуванні, відправлення повідомлення не стає самоціллю мовця, бо передусім прагне вплинути на свого слухача, при комунікації між автором і читачем автор також розраховує на відповідну реакцію читача (Комисаров, 2010: 8). Тільки за наявності такої реакції будь-який комунікативний акт може стати успішним. Так художній текст як прояв акту комунікації можна вважати завершеним не тоді, коли його написано, а лише тоді, коли його прочитано, тобто потрактовано, проінтерпретовано відповідно до задуму автора.

Матеріалом нашого дослідження став твір Джо Томас «Finding love at the Christmas market» та його переклад українською мовою.

На прикладі кількох уривків можна розглянути переклад українською мовою деяких вищеописаних особливостей прози автора:

1. Образність. Образність можна вважати основною відмінною рисою стилю Джо Томас, оскільки він майстерно володіє словом і описує все так яскраво, в пронизливій манері, що читач легко переноситься в світ автора:

«Blimey, carry on like this and I'll be rediscovering parts of my body I thought were dead years ago!» says Maeve, as I push her in the wheelchair, our cases on her lap, down a narrow cobbled street from where I've parked the minibus (6). – «Трясця! Продовжуй так, і я заново відкрию ті частини свого тіла, які, як я думав, були мертві багато років тому!», каже Мейв, коли я штовхаю її в інвалідному візку, наші сумки на колінах, вниз по вузькій мощеній вулиці, де я припаркувала автобус.

Як видно з прикладу, в перекладі нам вдалося передати цю атмосферу мешканців будинку для літніх людей. Для посилення ефекту використано слово «Трясця».

2. Мінімум деталей. Оскільки у творах Джо Томас основна увага приділяється передачі суті та емоцій, іншим незначним деталям, наприклад, опис зовнішності персонажів, відводиться невелика роль.

I turn back to Heinrich, take a huge breath and blow out slowly, determined not to let the chef ruin this for me, I straighten my hat for the third time and smile back at him. Little butterflies of hope do a happy dance in my stomach (6). – Я повертаюся до Генріха, роблю величезний вдих і повільно видихаю, налаштований не дозволити шеф-кухарю зіпсувати все. Я втретє поправляю капелюха і посміхаюся йому у відповідь. У моєму животі весело танцюють маленькі метелики надії.

Ономастичний простір роману багатомірний: основу його становить реальний антропонімікон, тобто, власні назви, що вводяться автором в художні тексти і виконують різні функції. Вони виступають в якості позначення і характеристики героя твору, укладають різноманітні філософські узагальнення, є засобами тимчасової і просторової орієнтації. Таке різноманіття функцій онімів у творчості письменників стає проявом індивідуальної творчої манери автора, відмінною рисою авторського бачення і відображення навколишньої дійсності (Комисаров, 2010: 20).

Функція власних назв полягає не тільки у вказівці на званий ними об'єкт, дані мовні одиниці завжди мають додаткову екстралінгвістичну інформацію. Виконуючи ряд соціальних функцій, ім'я живе і розвивається за законами мови, хоча причини, що стимулюють розвиток іменних систем, за своїм походженням соціальні, тобто лежать поза сферою дії лінгвістики. Для перекладу власних назв нами застосовано наступні методи: транслітерація (принцип графічного подібності): *Heinrich – Генріх, Elsie – Елсі, Sam – Сем* (6) та транскрипція (принцип фонетичної подібності): *Connie – Конні, Pearl – Пьорл* (6).

При перекладі увага приділялась лексиці, що пов'язана з Різдом, тому при перекладі важливо було враховувати особливості святкування Різдва в країнах, що зазначені в творі. Також збережена назва головного символу Різдва.

Despite the Christmas songs on the radio, no one looks as if they have much Christmas cheer. Apart from Ron, who's already asleep with a Santa hat slipping over one eye (6). – Незважаючи на різдвяні пісні по радіо, ніхто не виглядає так, як

ніби вони сильно радіють Різду. Крім Рона, який вже спить з капелюхом Санти, що закриває одне око.

Таким чином, стилістика Різдва повністю зберігається, що допомагає читачам максимально зануритись в атмосферу свята. Перекладаючи *Santa-Sанта* (6) було використано вище зазначений метод транслітерації.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, художній текст є багатовимірним і вимагає від перекладача прийняття специфічних рішень при перекладі його українській аудиторії. Роман Джо Томас «Finding love at the Christmas market» має відмінні риси в побудові автором свого уявного світу, в порівнянні з іншими розповідями даного жанру. Розуміння особливостей художнього тексту сприяло збереженню атмосфери свята при перекладі роману українською мовою і було досягнуто завдяки застосуванню різних перекладацьких трансформацій. Однак, розглянуте в цій роботі коло питань перекладу не є вичерпним і вимагає продовження досліджень в даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ребенко М. Мовна особистість перекладача як причина деформації у перекладі. *Мова і культура: науковий журнал*. Київ: Видавничий Дім Д. Бураго, 2009. Вип. 12. Т II(127). С. 324–332.
2. Гурдуз А. Інтертекстуальність і гіпертекст: проблеми теорії і практики. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2007. №4. С. 67–71.
3. Карaban В. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Флоренція-Страсбург-Гранада-Київ: TEMPUS, 1997. Ч. I «Граматичні труднощі». 317 с.
4. Казакова Т. Практические основы перевода. Серия: Изучаем иностранные языки. СПб.: Изд-во «Союз», 2010. 320 с.
5. Комиссаров В. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебное пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высшая школа, 2010. 253 с.
6. Jo Thomas. Finding love at the Christmas market. Penguin Random House. UK, 2020. 236 p.